

O'ZBEK TILI

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
7-sinfi uchun darslik

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi
vazirligi nashrga tavsiya etgan

Yangi nashr

Tuzuvchilar:

Dilafruz Xidoyatova
Mehriyo Tulasheva
Namoz Rasulov
Nargiza Matlatipova
Nodira Allamberganova
Orzigul Beganchova

Taqrizchilar:

Muhabbat Qurbonova – O'zMU professori, filologiya fanlari doktori.

Aynur O'z O'zjan – Anqara universiteti professori (Turkiya).

Nazira Matlatipova – Toshkent shahri XTBB o'zbek tili metodisti.

Mohigul Yandashova – Navoiy viloyati Zarafshon shahridagi 3-umum-
ta'lim maktabining o'zbek tili fani o'qituvchisi.

O'zbek tili 7 [Matn]: 7-sinfi uchun darslik / D.A. Xidoyatova [va boshq.]. –Toshkent:
Respublika ta'lim markazi, 2022. - 176 b.

Original maket va dizayn konsepsiyasi Respublika ta'lim markazi tomonidan ishlandi.

Respublika maqsadli kitob jamg'armasi mablag'lari hisobidan chop etildi.

Ishon, harakatlan va faxrlan

O'zbekiston sporti	5
Chempionning bolaligi	7
Chegarasiz.....	9
Maqsad bu – harakat	11
Kimga nima qiziq?.....	13
Qiziqishdan mashhurlikkacha	15
Sport – mening hayotim.....	17
Adabiy o'qish.....	19

Ona tabiat – buyuk ne'mat

Onajonim – tabiat	20
Kislrorod	22
Ajoyib shifokor	24
Hayvonot olami.....	26
Qushlar dunyosi.....	28
Tabibimiz tabiat	30
Sog'lom yasha	32
Adabiy o'qish.....	34

Mohir qo'llar san'ati

O'n qo'ling – o'n hunar	35
Binokor – bunyodkor	37
Libos – inson ko'rki	39
Milliy hunarmandchilik	41
Zamonaviy hunarlar.....	43
Mahorat darsi: "Ikkinchi umr".....	45
Adabiy o'qish.....	47

2030-yil**Kelajak kasblari**

Dunyodagi kasblar	49
Kasb qanday tanlanadi?	51
Kasblar ham eskiradimi?.....	53
Kelajak kasblari.....	55
XXI asr dasturchilari	57
Qutqaruvchi	59
G'aroyib kasblar	61
Kasbidan kamol topganlar	63
Adabiy o'qish.....	65

Orzumizdagi texnikalar

Kelajak texnikalari	66
Maishiy texnikalar.....	68
Allo, allo!	70
Parvozga shaylaning!	72
Dronlar.....	74
"Aqli uylar".....	76
Dunyoni o'zgartiruvchi texnikalar	78
Adabiy o'qish.....	80

KECHA, BUGUN, ERTAGA**Mahallam**

Xush ko'rdik!	82
Mahalla guzari	84
Mehmondo'stlik	86

Yon qo'shni – jon qo'shni.....	88
Mahalla bo'ylab	90
Hashar elga yarashar	92
Frenkning kundaligidan.....	94
Adabiy o'qish.....	96

Mening yurtim

Mening vatanim	97
Transport.....	99
Festivallar	101
Navro'z sayli	103
Yoqimli ishtaha	105
Ilm-fan inshootlari	107
Yurtimizdagi teatrlar.....	109
Adabiy o'qish	111

Bizning sayyoramiz

Koinotga sayohat.....	112
Yer sayyorasi	114
Yetti iqlim	116
Dunyo xalqlari.....	118
Dunyo tillari	120
Dunyodagi tengdoshlarim	122
Dunyo kutubxonalari	124
Muzeylar	126
Nobel mukofoti sovrindorlari	128
Adabiy o'qish.....	130

ENSIKLOPEDIYA**Tabiat qonuni**

Tabiat va inson	132
Yil fasllari	134
Tabiatda suvning aylanishi.....	136
Tabiat hodisalari	138
Xavfli hodisalar	140
Adabiy o'qish.....	142

Eng, eng, eng

Eng g'aroyib o'simliklar	143
Eng g'aroyib hayvonlar	145
Eng baland tog'lar	147
Suv – mo'jiza	149
Eng go'zal shaharlar.....	151
Eng g'aroyib g'inneschilar.....	153
Kitoblar	155
Adabiy o'qish.....	157

Ajdodlarning g'aroyib ixtirolari

Evrika	158
Nilometr	160
Ulug'bek rasadxonasi	162
Amerikalik ixtirochi	164
Vaqt qanday o'lchanadi?	166
Adabiy o'qish.....	168

Lug'at.....	169
-------------	-----

INSON VA TABIAT BU – SAN'AT

O'ZBEKISTON SPORTI

1. O'qing.

1

2

3

4

5

6

1	O'zbekiston 1993-yilda Xalqaro olimpiya qo'mitasi a'zozligiga qabul qilindi.
2	Muhammadqodir Abdullayev 2000-yili Sidney Olimpiadasida oltin medalni qo'lga kiritdi. U Olimpiya o'yinlarida oltin medal olgan ilk o'zbek sportchisi sifatida tarixda qoldi.
3	Sport gimnastikachisi Oksana Chusovitina Olimpiada o'yinlarida 8 marta qatnashdi. Ushbu ko'rsatkich Ginnes rekordlar kitobidan joy oldi. (<i>kun.uz</i>)
4	2018-yilda O'zbekistonda xokkey o'yini tiklandi. "Binokor" jamoasi qayta tashkil qilinib, qo'shni mamlakatlarda bo'lib o'tadigan xalqaro turnirlarda ishtirok etishni boshladi. Oradan bir yil o'tib esa O'zbekistonda ilk bor xokkey bo'yicha xalqaro musobaqa tashkil etildi.
5	2012-yili Toshkentda dunyo standartlariga to'liq javob beradigan "Bunyodkor" stadioni foydalanishga topshirildi. Unga 34 000 dan ortiq muxlis sig'adi. (<i>"Wikipedia"</i>)
6	Mirjalol Qosimov mustaqil O'zbekiston tarixidagi eng mashhur futbolchidir. U "O'zbekiston iftixori" faxriy unvoni, "Fidokorona xizmatlari uchun", "Mehnat shuhrati" ordenlari sohibi.

2. O'ylang va toping. Yozing!

Namuna:

- Oksana Chusovitina nega Ginnes rekordlar kitobiga kiritilgan?
- Chunki u Olimpiada o'yinlarida 8 marta qatnashgan.

- Olimpiya o'yinlarida oltin medalni qo'lga kiritgan ilk o'zbek sportchisi sifatida tarixda qolgan shaxs kim?
- O'zbekiston 1993-yili qaysi xalqaro sport qo'mitasiga a'zo bo'lgan?
- O'zbekiston tarixidagi eng mashhur futbolchi kim?
- Mustaqil O'zbekistonda xokkey bo'yicha xalqaro o'yin ilk bor qachon tashkil etildi?
- 34 000 dan ortiq muxlisni sig'dira oladigan sport inshooti qaysi?

3. O'ylang. Toping va yozing.

Foydalanish uchun so'zlar: to'p, yutqazmoq, o'ynamoq, jarima, hakam, g'alaba qozonmoq, mag'lub etmoq, darvozabon, kubok, kurashmoq.

Sport

Ot	fe'l
to'p	kurashmoq
...	...
...	...

medal
jarima
turnir
g'alaba qozonmoq
a'zo bo'lmoq
mezbonlik qilmoq

4. Tinglang. Toping va gapiring. To'g'ri / noto'g'ri

1	O'zbekistonga Olimpiadadagi ilk medalni 1994-yili Norvegiyaning Lillehammer shahrida bo'lib o'tgan qishki Olimpiadada Lina Cheryazova fristayl sport turidan taqdim etgan.
2	1998-yili O'zbekistonda ilk bor tennis bo'yicha "Prezident kubogi" xalqaro musobaqasi o'tkazildi.
3	1997–2002-yillarda Toshkentda milliy sport turi bo'lgan Kurash xalqaro assotsiatsiyasi tashkil qilindi.
4	Rustam Qosimjonov, Nafisa Mo'minova, Nodirbek Abdusattorov, aka-uka Sindorovlar kabi shaxmatchilar o'zbek shaxmatining nomini jahonga tanitmoqda.

Mustaqil ish

O'zingiz yoqtirgan sportchi haqida ma'lumot to'plang.

CHEMPIONNING BOLALIGI

1. Tinglang. Savollarga javob bering.

1. Bahodirning onasi nima uchun farzandini sportdan olib ketmoqchi bo'ldi?
2. Chempionning boks olamiga qadam qo'yishiga nima sabab bo'lgan?
3. Boksning hayotdagi shiori qanday bo'lgan?
5. Hayotdagi shioringiz haqida aytib bering.

2. O'ylang va toping. Yozing.

Namuna:

Maks kurash tusha oladi.

Men kurash tusha olaman.

Men kurash tusha olmayman.

DIQQAT QILING

- a + olmoq
- y

3. O'qing.

“Men gollarimni buvimga bag'ishlayman. Futbolga aynan buvim yetaklab kelgan”, – deydi Messi. Buvisi uni bo'lajak futbol yulduzi sifatida ko'ra oldi va to'rt yoshida Grandolining mahalliy futbol klubiga olib bordi. Futbolchi 24 yoshida eng yaxshi to'purarga aylandi. Keyinchalik yetti karra “Oltin to'p” sohibi bo'ldi. Bu hali hech kim yeta olmagan natija edi.

“Jajji akademik” jurnalidagi bir maqolada shunday jumlar bor: “Hatto buyuk insonlar ham bir vaqtlar sen-u men kabi oddiy bola bo'lgan. Ba'zilar maktabda yomon o'qigan bo'lsa, ba'zilarining qalbiga kattalar yo'l topa olmagan. Muhimi, oldingga maqsad qo'ydingmi, shu maqsad amalga oshguncha o'qi va o'rgan. Chunki buyuklar ham buyuk bo'lib tug'ilmagan”.

4. O'ylang, toping va gapiring. ✓ ✗

1. Messi "Oltin to'p"ni yetti bor qo'lga kiritgan. ✓
2. Buyuk insonlar maktabda a'lo baholarga o'qishgan.
3. Messi yoshligida futbolga qiziqmagan.
4. Futbolchi 24 yoshida eng yaxshi to'purarga aylandi.
5. Messining futbolga qiziqishini dastlab buvisi sezgan.
6. O'qish va o'rganish bilan maqsadga erishiladi.

qobiliyat
mashhurlik
qiziqmoq
amalga oshirmoq
to'purar
murabbiy

5. O'ylang va toping. Yozing.

Foydalanish uchun so'zlar: shug'ullanmoq, suzmoq, tushmoq, o'ynamoq, qiziqmoq, uchmoq.

Namuna:

Mirjalol besh yildan beri futbol bilan shug'ullanadi.

1. Mirjalol besh yildan beri futbol bilan ...
2. Dam olish kuni do'stlarim bilan konki ...
3. Basketbolni yaxshi ... uchun muntazam mashq qilish kerak.
4. Chempion raqibi bilan uchinchi marta jangga ...
5. Shaxmatga yoshligimdan ...

6. O'ylang va toping. Gapiring.

Namuna:

Oshpaz ovqatni suzdi.

uchmoq

suzmoq

omonim

chopmoq

Mustaqil ish

Chempion sifatida intervyu berishga tayyorlaning.

CHEGARASIZ

1. Moslashtiring va yozing.

Namuna:

1–A, parakanoe (eshkak eshish)

Parakanoe (eshkak eshish) (A)

Paradzyudo (D)

Paratennis (E)

Parasuzish (B)

Parao'q otish (F)

Parayengil atletika (G)

iroda
matonat
maqsad
sabr
shiddat
asos solmoq
tashkil qilmoq

1

2

3

4

5

6

2. Tinglang va savollarga javob bering.

1. Paralimpiyaga kim asos solgan?
2. Bu musobaqalarni o'tkazishdan maqsad nima?
3. Ilk musobaqalar qanday nomlangan?
4. Guttmanni yana qanday nom bilan atashgan?
5. Xalqaro paralimpiya qo'mitasi qachon tashkil qilindi?

Maxsat

Maqsad

3. O'ylang va yozing.

Namuna:

Angliyaning Stok Mandevill hospitali vrachi urushda jarohatlanganlar uchun maxsus o'yin tashkil qildi.

1. Angliyaning Stok Mandevill hospitali vrachi urushda jarohatlanganlar uchun maxsus o'yin ...di.
2. Doktorning maqsadi nogiron bo'lib qolgan insonlarning hayotini ... edi.
3. Lyudvig Guttman o'z maqsadini ... orqali amalga oshirdi.
4. Ilk o'yin ... yilda o'tkazildi.
5. 1960-yildan boshlab urush faxriylari bilan birga ... ham qatnasha boshladi.
6. 1989-yilda ... qo'mitasi tashkil qilindi.

4. O'qing.

Paradzyudochi Sharif Xalilov Paralimpiada o'yinlari tarixida O'zbekistonga ilk medalni olib kelgan sportchi sifatida tarixga kirdi. U shunday deydi: "Inson irodasi uni hayot sinovlarida toblaydi, jamiyatda o'z o'rnini topishga undaydi. Matonat esa maqsad sari dadil intilishga, bu yo'ldagi barcha qiyinchiliklarni mardonavor yengishga kuch bag'ishlaydi. Biz sportchilar Paralimpiya o'yinlarida shiddat bilan harakat qildik va g'alabani qo'lga kiritdik".

Tokio – 2020 o'yinlarida ayollar o'rtasida parayengil atletikaning nayza uloqtirish turida Nozimaxon Qayumova 42.59 metr natija bilan oltin medalni qo'lga kiritdi. Nozimaxon Qayumova bunday deydi:

"Bir qaraganda hayotda muvaffaqiyat qozonish, g'olib bo'lish oddiy hodisaga o'xshaydi. Shunchaki "g'olib bo'lish tugmasi"ni bosasan va dovyuraklik bilan olg'a boraverasan. Albatta, g'olib bo'lish doimo huzurbaxsh. Biroq g'oliblik shunchaki qo'lga kiritilmaydi. G'olib bo'lish uchun ichimizda uyg'ongan istak, ortga chekinmaslik maqsadi bo'lishi kerak".

5. O'ylang va toping. Gaping.

Namuna:

- O'zbekistonda Paralimpiada medalini birinchi bo'lib kim qo'lga kiritdi?
- O'zbekistonda Paralimpiada medalini birinchi bo'lib Sharif Xalilov qo'lga kiritdi.

1. ....?
– Birinchi Paralimpiada medalini O'zbekistonda Sharif Xalilov qo'lga kiritdi.
2. ....?
– Qiyinchiliklarni yengish uchun matonat kuch beradi.
3. ....?
– Biz, shiddat bilan harakat qilganimiz natijasida g'alabaga erishdik.
4. ....?
– Nozimaxon Qayumova parayengil atletikaning nayza uloqtirish turida g'olib bo'ldi.
5. ....?
– G'olib bo'lish uchun insonda istak va ortga chekinmaslik maqsadi bo'lishi kerak.

Mustaqil ish

Paralimpiada ishtirokchilari irodasi haqida taassurotlaringizni yozib keling.

vab-saytimiz: Zokirjon.com

Zokirjon.com vab-sayti orqali o'zingiz uchun kerakli ma'lumotlarni yuklab oling.

Zokirjon Admin bilan

90-530-68-66, 91-397-77-37 nomerga telegram orqali bog'lanishingiz yoki nza456, nza445 izlab telegramdan yozishingiz so'raladi.

Telegramda murojaatingizga o'z vaqtida javob beriladi.

7-sinf o'zbek tili darsligini to'liq holda olish uchun telegramdan yozing.

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To'lov uchun: HUMO 9860230104973329

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.
To'liq holda olganingizdan so'ng:
Faqat o'zingiz uchun foydalaning.
Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.
Internet orqali vab-saytlarga joylamang.

Kanal va gruppalariga tarqatmang.

OMONATGA

HIYONAT QILMANG.

Bizni hizmatdan foydalanib qulay imkoniyatga ega bo'ling!

Bizda maktablar uchun quydagi hujjatlar mavjud

- 1. 1-11-Sinflar uchun sinf soati ish reja va konspektlari**
- 2. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan to'garak hujjatlari**
- 3. Sinf rahbar hujjatlari**
- 4. Metodbirlashma hujjatlari**
- 5. Ustama hujjatlari**
- 6. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan konspektlar**
- 7. 1-11-Sinflar uchun Ish rejalar (Taqvim mavzu rejalar)**
- 8. Darsliklarning elektron varianti**
- 9. Maktab ish hujjatlari**
- 10. Direktor ish hujjatlari**
- 11. MMIBDO' ish hujjatlari**
- 12. O'IBDO' ish hujjatlari**
- 13. Psixolog hujjatlari**
- 14. Xotin-qizlar qo'mitasi ish hujjatlari**
- 15. Kutubxona mudirasi ish hujjatlari**
- 16. Besh tashabbus hujjatlari**
- 17. Ochiq dars ishlanmalar, taqdimotlar, slaydlar**